

Papież Franciszek wobec osób LGBT+

ARTUR FILIPOWICZ

Akademia Katolicka w Warszawie – Collegium Bobolanum
Warszawa
ORCID: 0000-0003-1963-5359

STRESZCZENIE

W wypowiedziach papieża Franciszka i jego spotkaniach z osobami LGBT+ można dostrzec nowe pastoralne podejście Kościoła rzymskokatolickiego do tych osób. W publikacji przedstawiono stanowisko papieża wobec osób nieheteronormatywnych. Na podstawie papieskiego nauczania zaprezentowano kluczowe etapy procesu ich integracji z Kościołem. Wskazano na istotną rolę refleksji teologiczno-moralnej w przyjęciu, towarzyszeniu, rozeznaniu oraz włączeniu osób LGBT+ do wspólnoty wiary. Na zakończenie sformułowano postulatywne wnioski, dotyczące zainicjowania procesu integracji przez Kościół hierarchiczny.

Słowa kluczowe: Franciszek, Kościół rzymskokatolicki, LGBT+, moralne nauczanie Kościoła, teologia moralna

* * *

W wypowiedziach papieża Franciszka oraz jego bezprecedensowych spotkaniach z osobami LGBT+, wierzącymi i niewierzącymi, można dostrzec nowe, niespotykane u poprzedników, podejście do osób nieheteronormatywnych¹. W swoich słowach i gestach papież wzywa Kościół do odnowy pastoralnej. Do udania się na „peryferie egzystencjalne”, aby spotkać się z tymi, którzy cierpią z powodu różnych form niesprawiedliwości,

---

¹ Warto doprecyzować znaczenie wyrażenia „osoby LGBT+”. Skrótowiec LGBT odnosi się do lesbijek, gejów, osób biseksualnych, osób transpłciowych. Symbol „+” oznacza wszystkie pozostałe orientacje psychoseksualne: osoby aseksualne, transwestytów, osoby transseksualne, bigenderowe, interplciowe, niebinarne, niecisplciowe. Osoby LGBT+ określane są też mianem osób nieheteronormatywnych. Marcin Dzierżanowski, *Wiara w kolorach tęczy* (Warszawa: Wydawnictwo Newsroom, 2017); Agata Szczerbiak, „Osoby LGBT+, czyli o kim właściwie mowa? Słowniczek”, *Polityka*, dostęp 20 sierpnia, 2020, <https://www.polityka.pl/tygodnik-polityka/spoleczenstwo/1967122,1,osoby-lgbt-czyli-o-kim-wlasciwie-mowa-slowniczek.read>.

konfliktów, niedostatku². W kręgu zainteresowania Kościoła rzymskokatolickiego powinny się także znaleźć osoby LGBT+³. Zwłaszcza, że w globalnym społeczeństwie są one coraz bardziej widoczne i rozpoznawalne. Ich obecność stanowi dla wspólnoty wierzących „wyzwanie”, a zarazem „wezwanie”. Wyzwanie, ponieważ społeczność LGBT+ jest niewątpliwie jednym z dzisiejszych znaków czasu, który powinien zostać dostrzeżony, odczytany, zrozumiany, wyjaśniony w świetle Ewangelii. Jednocześnie osoby nieheteronormatywne są wezwaniem Chrystusa. Oznacza to, że jest On obecny w tym wyzwaniu i tam należy Go szukać.

Przez stulecia ludzie LGBT+, głównie osoby homoseksualne, byli prześladowani, stawiani przed sądami, skazywani na kary więzienia, a nawet na śmierć. Postrzegano ich jako jednostki perwersyjne, zaburzone, psychicznie chore. Osoby homoseksualne zamykano w szpitalach psychiatrycznych, ośrodkach internowania, a w czasach ostatniej wojny światowej – w obozach koncentracyjnych. Poddawano je eksperymentom medycznym. „Leczono” za pomocą elektrowstrząsów i lobotomii. Większość z nich ukrywała swoją orientację psychoseksualną, żyła na peryferiach własnych rodzin i społeczeństwa⁴.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat sytuacja osób LGBT+ uległa zmianie. W grudniu 1973 roku Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne usuwa homoseksualność z klasyfikacji zaburzeń psychicznych (DSM-III)⁵. Światowa Organizacja Zdrowia dokonuje tego w maju 1990 roku⁶. W większości krajów zachowania homoseksualne przestały być penalizowane. Na Zachodzie związki monoplciowe są uważane za rodzinę. Państwa, z przeważającą liczbą ludności chrześcijańskiej (katolickiej lub protestanckiej) w Europie i obu Amerykach uznają małżeństwa

² Franciszek, „Homilia: Uroczystość Zesłania Ducha Świętego. Msza św. z udziałem członków ruchów kościelnych (19 maja 2013)”, La Santa Sede, dostęp 12 września, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130519_omelia-pentecoste.html.

³ Editorial, „LGBTQ Catholics still on the margins”, National Catholic Reporter, dostęp 18 października, 2019, <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=139104508&lang=pl&site=ehost-live>.

⁴ Agnieszka Bukowczan-Rzeszut, „Jak traktowano homoseksualistów w czasie II wojny światowej?”, Ciekawostki Historyczne, dostęp 10 września, 2020, <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2017/11/07/jak-traktowano-homoseksualistow-w-czasie-ii-wojny-swiatowej-strona-historii-o-ktorej-do-nie-dawna-nie-wolno-bylo-mowic/>.

⁵ Richard D. Lyons, „Psychiatrists, in a Shift, Declare Homosexuality No Mental Illness (16.12.1973)”, *The New York Times*, dostęp 10 maja, 2020, <https://www.nytimes.com/1973/12/16/archives/psychiatrists-in-a-shift-declare-homosexuality-no-mental-illness.html>.

⁶ World Health Organization, „Stop Discrimination against Homosexual Men and Women”, World Health Organization, dostęp 20 lipca, 2020, <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/news/news/2011/05/stop-discrimination-against-homosexual-men-and-women>.

osób tej samej płci⁷. Krajowe legislacje pozwalają takim osobom na adopcję dzieci. Osoby transseksualne i transwestytywne mogą zmieniać swoje dane metrykalne. Korzystają też z zabiegów zmiany płci. Karana jest dyskryminacja osób ze względu na orientację psychoseksualną lub tożsamość płciową. Jednakże w tych samych społeczeństwach, które zliberalizowały swoje podejście do osób LGBT+, rejestruje się społeczną wrogość, nienawiść, dyskryminację w stosunku do lesbijek, gejów lub osób biseksualnych. Szczególny rodzaj uprzedzenia dotyczy osób homoseksualnych nazywany homofobią, transpłciowych – transfobią – oraz biseksualnych określane jako biofobia. Awersja do osób LGBT+ generuje względem nich różne formy przemocy fizycznej, werbalnej, symbolicznej⁸. Wspomina o tym m.in. Júlio Lancellotti, zaprzyjaźniony z Franciszkiem, proboszcz parafii św. Michała Archanioła w São Paulo w Brazylii. Od początku lat 90. ubiegłego wieku prowadzi duszpasterstwo ludzi ulicy. Pracuje z młodocianymi przestępcami, więźniami, nosicielami wirusa HIV, chorymi na AIDS, bezrobotnymi, bezdomnymi⁹. Lancellotti alarmuje o dramatycznej sytuacji swoich podopiecznych ze środowisk LGBT+: „W misji duszpasterskiej rozmawiałem z kilkoma osobami LGBT, które są na ulicach miasta, kilkoma chorymi, rannymi, opuszczonymi. Wiele z nich opowiada historie o przemocy, znęcaniu się, molestowaniu, torturach i okrucieństwie. Niektórzy opowiadają o tym, jak zostali wydaleny z kościołów i wspólnot chrześcijańskich, odrzuceni przez rodziny w imię moralności. Byłem świadkiem łez, ran, krwi i głodu. Nie sposób nie rozpoznać w nich [osobach LGBT+] obecności Ukrzyżowanego Pana”¹⁰.

W Kościele rzymskokatolickim jest wiele osób nieheteronormatywnych. Urodziły się one i wychowały w rodzinach katolickich. Wiele z nich, mimo że w pewnym momencie odkryło własną nieheteronormatywność, pozostało ludźmi wierzącymi, aktywnie uczestnicząc w życiu wspólnot

⁷ Silvia Geruza Fernandes Rodrigues, „Igreja Católica Romana e a Homossexualidade: Visão da Moral Sexual Católica a partir da análise de documentos Oficiais”, *Sacrilégens* 15, nr 1 (2018): 137.

⁸ Luis Corrêa Lima, „Os LGBT e o pontificado de Francisco”, *Perspectiva Teológica* 48, nr 1 (2016): 119.

⁹ Ana Carolina Fagundes, „Estou do lado que Jesus queria que eu estivesse”, Universidade Federal De São Paulo, dostęp 12 kwietnia, 2020, <https://www.unifesp.br/reitoria/dci/publicacoes/entreteses/item/2577-estou-do-lado-que-jesus-queria-que-eu-estivesse>.

¹⁰ „Na missão pastoral tenho conversado com vários LGBTs que estão pelas ruas da cidade, alguns doentes, feridos, abandonados. Muitos relatam histórias de violência, abuso, assédio, torturas e crueldades. Alguns contam como foram expulsos das igrejas e comunidades cristãs, rejeitados pelas famílias em nome da moral. Testemunhei lágrimas, feridas, sangue e fome. Impossível não reconhecer neles a presença do Senhor Crucificado”. Lima, „Os LGBT e o pontificado de Francisco”, 119. Wszystkie cytowane teksty obcojęzyczne, jeśli nie zaznaczono inaczej, są tłumaczeniem własnym autora.

kościelnych. Są oni przeświadczeni, że Bóg ich kocha takimi, jakimi są¹¹. Inni, napotyając niezrozumienie i wrogość, odeszli z Kościoła¹².

1. Słowa i gesty Franciszka

W lipcu 2013 roku papież Franciszek odbywa swoją pierwszą podróż apostolską do Brazylii. Uczestniczy w XVI Światowym Dniu Młodzieży (22-29.07.2013). Podczas lotu powrotnego z Rio de Janeiro do Rzymu, rozmawia w samolocie z dziennikarzami towarzyszącymi mu podczas pielgrzymki. Ilze Lia Scamparini, korespondentka *Rede Globo*, największej komercyjnej sieci telewizyjnej w Ameryce Południowej, zadaje papieżowi pytanie, w jaki sposób zamierza przeciwdziałać lobby gejowskiemu w Kościele. Warto przytoczyć w całości odpowiedź Franciszka na pytanie brazylijskiej dziennikarki, tym bardziej że stała się ona przedmiotem medialnych komentarzy na całym świecie. „Mówiła pani [zauważa papież] o lobby gejowskim. Cóż, tak dużo się o tym pisze. Jak dotąd nie spotkałem w Watykanie nikogo, kto by miał w dowodzie tożsamości zapisane: »gej«. Mówią, że tacy są. Sądzę, że jeśli ktoś ma do czynienia z osobą o takiej orientacji, musi odróżnić fakt homoseksualizmu od uprawiania lobbingu, bo wszelkie lobbowanie jest niedobre. To jest złem. Jeśli ktoś jest homoseksualistą, a poszukuje Pana Boga i ma dobrą wolę, kimże ja jestem, aby go osądzać? Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśnia to bardzo pięknie, że tych osób nie należy z tego powodu marginalizować, powinny być włączone do społeczeństwa. Problemem nie jest posiadanie tej skłonności, nie – musimy być braćmi”¹³.

Nowością w wypowiedzi Franciszka jest to, że po raz pierwszy głowa Kościoła rzymskokatolickiego używa słowa „gej”¹⁴. Proweniencji tego terminu można się doszukiwać właśnie w środowiskach LGBT+. Używane dotychczas w oficjalnych dokumentach kościelnych słowo „homoseksualista” wywodzi się z aparatu pojęciowego nauk biomedycznych. Franciszek jako pierwszy papież potwierdza istnienie gejów jako rozpoznawalnej części wspólnoty wierzących. Jest to znacząca zmiana w stosunku do poprzedników, którzy w swoich wypowiedziach nie odnosili się do wiernych, którzy są gejami, ale do abstrakcyjnie rozumianych „osób homoseksual-

¹¹ Jacek Prusak, „Wiara bez wiedzy”, *Tygodnik Powszechny*, dostęp 15 października, 2020, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/wiara-bez-wiedzy-164967>.

¹² Sam Albano, „That all might hear the Gospel and live”, *National Catholic Reporter* 51, nr 10 (2015): 22.

¹³ „Konferencja prasowa Ojca Świętego Franciszka podczas lotu powrotnego z Brazylii (28 lipca 2013)”, La Santa Sede, dostęp 5 kwietnia, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-conferenza-stampa.html.

¹⁴ Elizabeth Lefebvre, „An Early Spring: The Catholic Church Is Finding New Life in the Discussion of How It Treats Its LGBT Members”, *U.S. Catholic* 83, nr 4 (2018): 24-30.

nych”. Deklaracja Franciszka podczas podróży powrotnej z Rio de Janeiro do Rzymu znajdzie odzwierciedlenie w jego późniejszych wypowiedziach i spotkaniach z osobami LGBT+.

We wrześniu 2015 roku, w trakcie wizyty w Stanach Zjednoczonych Ameryki (22-27.09.2015), papież spotyka się ze swoim dawnym uczniem Yayo Grassi i jego partnerem. Dialoguje z nimi, słucha, nie osądza¹⁵. W kwietniu 2018 roku, po powrocie z pielgrzymki do Chile (15-18.01.2018), Franciszek rozmawia w domu Świętej Marty z Juanem Carlosem Cruzem, który w dzieciństwie był molestowany przez chilijskiego księdza Fernanda Karadimę. Cruz opowiada o swojej traumie z przeszłości. Wspomina o nagonce medialnej, której doświadczył ze strony latynoamerykańskich mediów i niektórych biskupów po tym, jak ujawnił przestępstwa pedofilne popełnione przez Karadimę. Cruzowi wytykano wówczas jego homoseksualność. Oskarżano o konfabulacje, kłamstwa, zaburzenia psychiczne. Pod koniec rozmowy papież kieruje takie oto słowa do swojego rozmówcy: „Juanie Carlosie, to, że jesteś gejem, nie ma znaczenia. Bóg cię takim stworzył i chce, żebyś taki był, a mnie to nie obchodzi. Papież takim cię kocha, musisz być zadowolony z tego, kim jesteś”¹⁶. Podobne słowa słyszy 19 kwietnia 2019 roku Stephen Kehinde Amos – brytyjski aktor i osobowość telewizyjna. Tego dnia Franciszek pojawia się w ostatnim odcinku miniserialu *Pilgrimage: The Road to Rome*, wyprodukowanego przez brytyjską telewizję BBC2. Film dokumentuje pielgrzymkę ośmiu brytyjskich celebrytów, wierzących i niewierzących, pielgrzymujących starożytną trasą *Via Francigena* z Canterbury do Rzymu. Na zakończenie pielgrzymki Ojciec Święty przyjmuje wszystkich na prywatnej audiencji w Watykanie. Amos zwierza mu się, że nie jest akceptowany przez Kościół, ponieważ jest osobą homoseksualną¹⁷. Papież odpowiada brytyjskiemu aktorowi, że „ci, którzy odrzucają homoseksualistów, nie mają ludzkiego serca. Nadawanie większego znaczenia przymiotnikowi [homoseksualny] niż rzeczownikowi [człowiek] nie jest dobre. Wszyscy jesteśmy ludźmi i mamy godność. Nie ma znaczenia, kim jesteś i jak żyjesz, nie tracisz swojej godności. Są ludzie, którzy wolą

¹⁵ Daniel Burke, „CNN Exclusive: Pope held private meeting with same-sex couple in U.S.”, CNN, dostęp 10 kwietnia, 2020, <https://www.cnn.com/2015/10/02/us/pope-gay-washington/index.html>.

¹⁶ „Juan Carlos, que tú seas gay no importa. Dios te hizo así y te quiere así y a mí no me importa. El Papa te quiere así, tú tienes que estar feliz con quien tú eres”. Carlos E. Cué, „»El Papa me pidió perdón, está espantado con los abusos, esto es un tsunami«”, *El País*, dostęp 19 maja, 2020, https://elpais.com/internacional/2018/05/19/actualidad/1526687428_156217.html.

¹⁷ Charles Collins, „Pope Francis tells gay man «you do not lose your dignity» on BBC show”, *Crux*, dostęp 20 kwietnia, 2020, <https://cruxnow.com/church-in-uk-and-ireland/2019/04/pope-francis-tells-gay-man-you-do-not-lose-your-dignity-on-bbc-show/>.

wybierać lub odrzucać innych ze względu na przymiotnik – tacy ludzie nie mają ludzkiego serca”¹⁸.

O szacunku wobec osób LGBT+ Franciszek rozmawia także z dziennikarzami wracającymi razem z nim z podróży apostołskiej do Irlandii (25-26.08.2018). Javier Romero, korespondent międzynarodowej agencji telewizyjnej *Rome Reports*, zadaje papieżowi pytanie o to, co powiedziałby ojcu, „któremu syn mówi, że jest homoseksualistą i chce zamieszkać ze swoim partnerem?”¹⁹. Papież odpowiada, że powiedziałby mu „przede wszystkim, aby się modlił. Nie potępiał, rozmawiał, zrozumiał, zrobił miejsce dla syna lub córki. Uczynienie miejsca, żeby się wypowiedział. Następnie, w jakim wieku objawia się ten niepokój dziecka? To ważne. Czym innym jest, kiedy przejawia się to u dziecka, gdy można wiele uczynić, aby zobaczyć, jak się rzeczy mają. Czym innym jest to, kiedy przejawia się po dwudziestym roku życia lub coś podobnego. Ale nigdy nie powiem [stwierdza Franciszek], że milczenie jest lekarstwem: ignorowanie syna lub córki ze skłonnością homoseksualną to brak ojcostwa i macierzyństwa. Jesteś moim synem, jesteś moją córką, takim, jakim jesteś. Jestem twoim ojcem i twoją matką, porozmawiajmy. A jeśli ty, ojciec i matka, nie radzicie sobie, to poproście o pomoc, ale zawsze w dialogu (...). Ponieważ ten syn i córka mają prawo do rodziny, a rodzina to właśnie ta, która istnieje: nie wyrzucajcie go z rodziny”²⁰.

Jeszcze wyraźniej wspomniane słowa wybrzmiewają w wypowiedzi Franciszka skierowanej do grupy rodziców dzieci LGBT+. 16 września 2020 roku papież spotyka się w Watykanie z czterdziestoma członkami włoskiego stowarzyszenia *Tenda di Gionata (Namiot Jonatana)*. Tworzą go matki i ojcowie dzieci LGBT+. Mara Grassi, wiceprezes stowarzyszenia, zabiera głos w imieniu grupy rodziców, uczestniczących w krótkiej audyencji. Opowiada papieżowi historię swojego najstarszego syna, który jest gejem i który opuścił Kościół, ponieważ nie czuł się akceptowany z powodu swojej odmienności. Wyjaśnia też, że dzięki synowi potrafiła zrozumieć i zaakceptować jego homoseksualność, a także zmieniła swój stosunek do osób LGBT+. Dlatego powołała w 2018 roku stowarzyszenie *Namiot Jonatana*, aby wspierać dialog między Kościołem a rodzinami osób nieheteronorma-

¹⁸ „Giving more importance to the adjective rather than the noun, this is not good. We are all human beings and have dignity. It does not matter who you are or how you live your life, you do not lose your dignity. There are people that prefer to select or discard people because of the adjective – these people don't have a human heart”. Tamże.

¹⁹ „Konferencja prasowa z udziałem Jego Świątobliwości Papieża Franciszka w drodze powrotnej z Jego podróży apostołskiej do Irlandii (26 sierpnia 2018 r.)”, La Santa Sede, dostęp 11 lipca, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/august/documents/papa-francesco_20180826_irlanda-voloritorno.html.

²⁰ Tamże.

tywnych²¹. Po uważnym wysłuchaniu jej świadectwa Franciszek zapewnia ją, że Kościół nie wyklucza dzieci LGBT+, ponieważ ich kocha. „Bóg kocha nasze dzieci, ponieważ wszystkie są dziećmi Bożymi. (...) Kościół kocha nasze dzieci takimi, jakie są”²². W wypowiedzi Franciszka można doszukać się odniesień do oświadczenia Komisji do Spraw Małżeństwa i Rodziny Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych z 1997 roku, noszącego tytuł *Przecież to nasze dzieci*²³.

Podobne sugestie zostały zawarte w 2015 roku w *Relacji końcowej* Synodu Biskupów na temat rodziny. „W odniesieniu do rodzin, które przeżywają doświadczenie posiadania w swoim gronie osoby homoseksualnej, Kościół potwierdza, że każda osoba, niezależnie od swojej skłonności homoseksualnej, musi być szanowana w swej godności i przyjęta z szacunkiem (...). Należy poświęcić szczególną uwagę na towarzyszenie rodzinom, w których żyją osoby o skłonnościach homoseksualnych”²⁴.

Nieprzypadkowo dokument synodalny i przytoczone wcześniej wypowiedzi Franciszka zawierają stwierdzenia o skłonnościach homoseksualnych. Papież odróżnia je od aktów homoseksualnych. Dyferencjacja obu pojęć pojawia się w wywiadzie, jakiego udzieliła w kwietniu 2019 roku Jordi Évole, hiszpańskiemu dziennikarzowi elektronicznego magazynu *Cambia il Mondo*. Podczas rozmowy stwierdza, że skłonności homoseksualne nie są grzechem. Podobnie jak nie jest grzechem sama skłonność do złości. Grzechem jest dopiero dobrowolne słowo, czyn lub pragnienie, które jest przeciwne prawu Bożemu. Jeśli więc człowiek, ulegając skłonnościom do złości, unosi się gniewem i rani innych, wówczas popełnia grzech. Analogicznie popełnia grzech osoba, ulegająca skłonnościom homoseksualnym²⁵.

Warto zauważyć, że nigdy u wcześniejszych papieży nie padła deklaracja, wyrażająca skruchę Kościoła za krzywdy wyrządzone osobom

²¹ Gerard O’Connell, „Pope Francis to Parents of L.G.B.T. Children: »God Loves Your Children as They Are«”, *America Magazine*, dostęp 17 września, 2020, <https://www.americamagazine.org/faith/2020/09/17/pope-francis-parents-lgbt-children-god-loves-your-children-they-are>.

²² „God loves our children because they are all children of God. (...) The church loves our children as they are”. Tamże.

²³ Komisja do Spraw Małżeństwa i Rodziny Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych, „»Przecież to nasze dzieci«: Oświadczenie Komisji do Spraw Małżeństwa i Rodziny Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych (Waszyngton, 1997)”, tłum. Małgorzata Frankiewicz, Deon, dostęp 8 września, 2020, <https://deon.pl/wiara/przeciez-to-nasze-dzieci,150705>.

²⁴ XIV Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Relacja końcowa Synodu Biskupów dla Ojca Świętego Franciszka (24 października 2015)* (Watykan: Libreria Editrice Vaticana, 2015), nr 76.

²⁵ Jordi Évole, „Intervista via Skype a Papa Francesco”, *Cambia il Mondo*, dostęp 1 kwietnia, 2019, <https://cambiamondo.org/2020/05/04/jordi-evola-intervista-via-skype-a-papa-francesco-video/>.

LGBT+. Pierwszym, który to uczynił, jest właśnie Franciszek²⁶. Miało to miejsce w czasie jego powrotu z pielgrzymki do Armenii (24-26.06.2016). Cindy Wooden, z amerykańskiej agencji informacyjnej *CNS*, nawiązuje do wykładu, jaki kilka dni przed podróżą apostolską wygłosił niemiecki kardynał Reinhard Marx w Trinity College w Dublinie. Stwierdził on wówczas, że Kościół rzymskokatolicki powinien przeprosić społeczność gejowską za skandaliczne i złe traktowanie, które zmieniło się dopiero za pontyfikatu Franciszka. „Historia osób homoseksualnych w naszych społeczeństwach jest bardzo zła, ponieważ zrobiliśmy wiele, aby ich [osoby homoseksualne] zmarginalizować (...). Do niedawna Kościół, ale także całe społeczeństwo, bardzo negatywnie odnosił się do gejów... to było całe społeczeństwo. To był skandal i [to było] straszne (...). Jako Kościół i społeczeństwo musimy powiedzieć »przepraszam«²⁷. Odpowiadając na pytanie amerykańskiej dziennikarki, papież oznajmia, że „Kościół musi nie tylko przeprosić tego, który jest gejem, którego obraził, ale musi również przeprosić ubogich, kobiety i dzieci wyzyskiwane w pracy (...). Kiedy mówię »Kościół«, mam na myśli chrześcijan; Kościół jest święty, my jesteśmy grzesznikami! Chrześcijanie muszą przeprosić, że nie towarzyszyli tak wielu wyborom, tak wielu rodzinom... [Ja] nie tylko przepraszam, ale i wybaczam!”²⁸.

W swoich wypowiedziach na temat osób nieheteronormatywnych Franciszek nie ogranicza się wyłącznie do osób homoseksualnych. Zabiera także głos na temat osób transpłciowych²⁹. Podczas powrotu z podróży apostolskiej do Gruzji i Azerbejdżanu (30.09-2.10.2016) Joshua J. McElwee, dziennikarz amerykańskiego czasopisma *National Catholic Reporter*, odnosząc się do przemówienia Franciszka w Tbilisi (1.10.2016)³⁰, zadaje

²⁶ Kevin Clarke, „Bishop McElroy Calls for a Practical «Apology» to L.G.B.T. Catholics”, *America* 215, nr 2 (2016): 9-10.

²⁷ „The history of homosexuals in our societies is very bad because we’ve done a lot to marginalise [them] (...). Until very recently, the church, but also society at large, had been very negative about gay people... it was the whole society. It was a scandal and terrible (...). As church and society we’ve also to say »sorry«”. Patsy McGarry, „Church Must Apologise to Gay People, Pope’s Adviser Declares”, *The Irish Times*, dostęp 12 czerwca, 2020, <https://www.irishtimes.com/news/social-affairs/religion-and-beliefs/church-must-apologise-to-gay-people-pope-s-adviser-declares-1.2697089>.

²⁸ „Viaggio Apostolico: Conferenza stampa del Santo Padre durante il volo di ritorno dall’Armenia (Volo Papale, 26 giugno 2016)”, La Santa Sede, dostęp 12 maja, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/june/documents/papa-francesco_20160626_armenia-conferenza-stampa.html.

²⁹ „L.G.B.T. Catholics Should Be ‘Accompanied,’ Pope Francis Urges”, *America* 215, nr 11 (2016): 8.

³⁰ Warto przypomnieć, że Franciszek, podczas spotkania z kapłanami, osobami życia konsekrowanego, seminarzystami i pracownikami duszpasterskimi wspominał wówczas „o wielkim wrogu małżeństwa, jakim jest dzisiaj teoria gender”. O tym, że „obecnie toczy się wojna światowa, aby zniszczyć małżeństwo. Są dziś kolonizacje ideologiczne, które niszczą, choć stosują nie broń, ale idee. Dlatego trzeba się bronić przed kolonizacjami ideologicznymi”. Zob. „Viaggio Apostolico in Georgia e Azerbajjan: Incontro con sacerdoti, religiosi, religiose,

papieżowi pytanie o sposób, w jaki towarzyszyłby osobom transpłciowym. Franciszek odpowiada, że jako ksiądz, potem biskup, a nawet jako papież towarzyszył osobom o skłonnościach homoseksualnych, a także aktywnym homoseksualistom. „Towarzystwem im, zbliżyłem ich do Pana, niektórzy nie potrafili [wytrwać], ale ja im towarzyszyłem i nigdy nikogo nie porzuciłem. To jest to, co musi być zrobione. Ludzie muszą towarzyszyć sobie tak, jak Jezus im towarzyszy. Kiedy ktoś, kto jest w takiej sytuacji, staje przed Jezusem, Jezus na pewno nie powie mu: »Odejdź, bo jesteś homoseksualistą!«, nie”³¹. W dalszej części wypowiedzi papież wspomina, że w 2015 r. dotarł do niego list pewnego transseksualnego Hiszpana, który od dziecka czuł się chłopcem, chociaż biologicznie pozostawał dziewczynką. Gdy skończył 22 lata, zmienił płeć biologiczną. Potem się ożenił. Wraz z żoną przyjechał do Watykanu na spotkanie z Franciszkiem. Podczas prywatnej audiencji mężczyzna opowiadał o nowym i starym proboszczu swojej parafii. Za każdym razem, gdy nowy proboszcz widział go przy kościele „(...) krzyczał do niego z chodnika: »Pójdiesz do piekła!«”³². Kiedy spotykał starego osiemdziesięcioletniego proboszcza, ten zawsze go pytał: „Ile czasu minęło od twojej ostatniej spowiedzi? Chodź, chodź, to cię wyśpowiadam i dzięki temu będziesz mógł przyjąć Komunię Świętą”³³. Na koniec swojej wypowiedzi papież czyni ważne spostrzeżenie. Stwierdza, że „życie jest życiem, a wszystkie rzeczy muszą być przyjmowane [takimi jakie są], gdy się pojawiają. Grzech jest grzechem. Tendencje lub zaburzenia równowagi hormonalnej stwarzają wiele problemów. (...) Ale w każdym przypadku przyjmijcie [osobę transpłciową], towarzyszcie, zbadajcie sytuację, rozeznawajcie, i włączcie [ją do życia wspólnoty]. To jest to, co Jezus zrobiłby dzisiaj”³⁴.

---

seminaristi e agenti di pastorale nella chiesa dell'Assunta (1 ottobre 2016)”, La Santa Sede, dostęp 4 maja, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2016/october/documents/papa-francesco_20161001_georgia-sacerdoti-religiosi.html.

³¹ „Le ho accompagnate, le ho avvicinate al Signore, alcuni non possono, ma le ho accompagnate e mai ho abbandonato qualcuno. Questo è ciò che va fatto. Le persone si devono accompagnare come le accompagna Gesù. Quando una persona che ha questa condizione arriva davanti a Gesù, Gesù non gli dirà sicuramente: “Vattene via perché sei omosessuale!”; no. „Viaggio Apostolico in Georgia e Azerbaijan: Conferenza stampa del Santo Padre durante il volo di ritorno dall’Azerbaijan (Volo Papale, 2 ottobre 2016)”, dostęp 4 maja, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/october/documents/papa-francesco_20161002_georgia-azerbaijan-conferenza-stampa.html.

³² „(...) lo sgridava dal marciapiede: »Andrai all’inferno!«”. Tamże.

³³ „Da quanto non ti confessi? Vieni, vieni, andiamo che ti confesso e così potrai fare la Comunione”. Tamże.

³⁴ „La vita è la vita, e le cose si devono prendere come vengono. Il peccato è il peccato. Le tendenze o gli squilibri ormonali danno tanti problemi e dobbiamo essere attenti. Ma ogni caso accoglierlo, accompagnarlo, studiarlo, discernere e integrarlo. Questo è quello che farebbe Gesù oggi”. Tamże.

2. Integracja katolików LGBT+ ze wspólnotą wierzących

Warto przypomnieć, że Kościół w nauczaniu *de rebus morum* wprowadza rozróżnienie między predyspozycją lub skłonnością homoseksualną a czynami homoseksualnymi³⁵. Skłonność osoby homoseksualnej sama w sobie nie jest grzechem, „stanowi jednak słabszą bądź silniejszą skłonność do postępowania złego z moralnego punktu widzenia. Z tego powodu sama skłonność musi być uważana za obiektywnie nieuporządkowaną”³⁶, chociaż dla dotkniętych nią osób może stanowić trudne doświadczenie³⁷. Grzechem są natomiast akty homoseksualne, które ze swojej wewnętrznej natury są nieuporządkowane z następujących powodów: są sprzeczne z prawem naturalnym, którego zasady odzwierciedlają się w samej naturze ludzkiej; zamykają akt seksualny na dar życia oraz nie wynikają z prawdziwej komplementarności uczuciowej i płciowej. W żadnym wypadku nie mogą zostać przez Kościół zaaprobowane (KKK 2357). Moralna dezaprobata Kościoła dotyczy także prawnego uznania związków osób tej samej płci, a także adoptowania przez nie dzieci³⁸. Kościół odmawia też przyjmowania do seminariów i dopuszczania do święceń mężczyzn, którzy praktykują homoseksualność, posiadają głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne albo wspierają „kulturę gejowską”³⁹.

Papież nigdy nie kwestionował nauczania *Magisterium Ecclesiae* na temat homoseksualności. W swoim stosunku do osób LGBT+ stara się jednak łączyć moralne dziedzictwo Kościoła z wymiarem pastoralnym⁴⁰. W swoich wypowiedziach, gestach i spotkaniach z osobami nieheteronormatywnymi szkicuje plan budowy mostu między nimi a Kościołem rzymskokatolickim⁴¹. Zależy mu przede wszystkim na katolikach LGBT+.

Franciszek zdaje sobie sprawę, że w przeszłości obopólne relacje były czasami sporne i wojownicze, a czasami ciepłe i przyjazne. Obecnie

³⁵ George Basil Hume, „Note on Church Teaching Concerning Homosexual People (27.04.1995)”, Georgetown University, dostęp 20 sierpnia, 2020, <https://repository.library.georgetown.edu/handle/10822/883906>.

³⁶ Kongregacja Nauki Wiary, *List »Homosexualitatis problema«* (Watykan, 1986), nr 3.

³⁷ „Katechizm Kościoła Katolickiego”, Opoka, dostęp 11 czerwca, 2020, <http://www.katechizm.opoka.org.pl/>, nr 2358 (dalej: KKK).

³⁸ Kongregacja Nauki Wiary, *Uwagi dotyczące projektów legalizacji prawnej związków między osobami homoseksualnymi* (Watykan, 2003), nr 7.

³⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Il Dono della vocazione presbiterale. „Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis”* (Città del Vaticano: L’Osservatore Romano, 2016), 83.

⁴⁰ Colleen Dulle, „Explainer: What Pope Francis Actually Said about Civil Unions—and Why It Matters”, *America Magazine*, dostęp 13 września, 2020, <https://www.americamagazine.org/faith/2020/10/22/pope-francis-gay-civil-union-lgtb-context-media-documentary>.

⁴¹ James Martin, „A Bridge to the Margins: For Father James Martin, Following Pope Francis’ Call to Go to the Margins Means Standing with LGBT People”, *U.S. Catholic* 83, nr 4 (2018): 34-37.

wiele napięć wynika z braku komunikacji i zaufania między katolikami LGBT+ a hierarchią⁴². Obie grupy dzieli wielka „przepaść”, jaka powstała w wyniku niezrozumienia, wzajemnych uprzedzeń, nieporozumień, osądów, wykluczeń. A przecież jedność wspólnoty wierzących nigdy nie nastąpi, jeśli jedna jej część pozostaje oddzielona od drugiej. Istnieje więc pilna potrzeba włączania osób LGBT+, ich rodzin, przyjaciół do Kościoła; zbudowania dwukierunkowego mostu, łączącego ich ze wspólnotą wierzących.

Dobry most prowadzi ludzi w obu kierunkach. Pierwszy kierunek, o jaki tutaj chodzi, to sposób dotarcia Kościoła do katolików LGBT+. Drugi – sposób dotarcia przez nich samych do Kościoła⁴³. Aby zbudować taki most, wszyscy po obu stronach „przepaści” muszą być przeświadczeni o dobroci, wyjątkowości i wartości drugiej strony. Muszą też chcieć się spotkać⁴⁴.

Katechizm Kościoła Katolickiego przypomina, że wspólnota wierzących jest wezwana do traktowania osób homoseksualnych z szacunkiem, współczuciem i delikatnością (KKK 2358). Odnosząc to katechizmowe stwierdzenie do zasygnalizowanej metafory mostu, można zauważyć, że ciężar budowy pierwszego pasma mostu powinien spoczywać na Kościele hierarchicznym, ponieważ to właśnie on sprawił, że katolicy i niekatolicy LGBT+ czują się marginalizowani, a nie na odwrót⁴⁵. Innymi słowy: Kościół hierarchiczny, a następnie charyzmatyczny, muszą być świadome tego, w jaki sposób dotychczas traktowały osoby nieheteronormatywne. Oczyszczająca retrospekcja pozwoli im odnaleźć nowy sposób reagowania na katolików (i nie tylko) LGBT+, zgodnie z paradygmatem szacunku, współczucia i delikatności⁴⁶.

Rozpoczęcie budowy pierwszego pasma mostu przez Kościół hierarchiczny powinno zachęcić społeczność LGBT+ do budowania drugiego pasma ruchu na moście. Inaczej mówiąc, wypada, aby katolicy (i nie tylko) LGBT+ uzmysłowili sobie, w jaki sposób do dotychczas odnosili się do Kościoła hierarchicznego i charyzmatycznego. Ewokacja przeszłych trudnych odniesień umożliwi osobom LGBT+ znalezienie innego sposobu traktowania wspólnoty wierzących, charakteryzującego się szacunkiem, współczuciem, delikatnością⁴⁷.

⁴² James Martin, *Building a Bridge: How the Catholic Church and the LGBT Community Can Enter into a Relationship of Respect, Compassion, and Sensitivity*, 2. wyd. (New York: Harper Collins, 2018), 24.

⁴³ Tamże, 69-70.

⁴⁴ Tamże, 123-124.

⁴⁵ Tamże, 24.

⁴⁶ Tamże, 26-51.

⁴⁷ Tamże, 52-68.

W posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia* Franciszek pisze: „Dwie logiki spotykamy w całych dziejach Kościoła: usuwanie na margines i włączanie (...). Droga Kościoła, jest zawsze droga Jezusa: droga miłosierdzia i integracji”⁴⁸. Dlatego papież opowiada się za integracją ludzi ze wspólnotą Kościoła, a nie za ich wykluczaniem⁴⁹. Franciszek głównie ma tutaj na myśli osoby żyjące w związkach niesakramentalnych. W naszym jednak przekonaniu niektóre z jego pastoralnych wskazań, dotyczących tzw. „sytuacji nieregularnych” można z powodzeniem odnieść, zgodnie z duchem sugestii zawartej w numerze 297 *Amoris laetitia*, do integracji katolików LGBT+ ze wspólnotą wierzących. Próba takiej implementacji papieskich zaleceń zostanie podjęta w dalszej części rozważań.

2.1. Przyjęcie

Misją Kościoła jest uważne i troskliwe towarzyszenie najsłabszym, zranionym, zagubionym. Przywracanie im nadziei i zaufania. Zadanie Kościoła jest podobne do szpitala polowego (AL 291). Oznacza to, że wspólnota wierzących musi przyjąć wszystkich, którzy cierpią, ponieważ zostali w swoim życiu poranieni fizycznie, psychicznie, duchowo. Tacy właśnie ludzie potrzebują przyjaznego słowa, uścisku, uśmiechu. Oczekują ze strony Kościoła hierarchicznego braterskiego przyjęcia, które uleczy ich rany, uwolni od cierpienia, przywróci im utraconą godność. Wymaga to zmiany dotychczasowego sposobu myślenia. Unikania „osądów, które nie uwzględniają złożoności różnych sytuacji i koniecznie [należy] zwracać uwagę na sposób, w jaki ludzie żyją i cierpią z powodu stanu, w jakim się znajdują” (AL 296). Stan tych osób wcale nie musi być konsekwencją ich osobistych zachowań. Często bywa skutkiem złożonych sytuacji moralnych, w jakich znajdują się katolicy LGBT+. Niebagatelną rolę odgrywają tu realia społeczne, w których te osoby żyją, charakteryzujące się marginalizacją i wykluczeniem. A to oznacza, że Kościół musi wyjść poza uwarunkowania społeczne, które wykluczają i potępiają innych z powodów moralnych. W przekonaniu Franciszka chrześcijanie powinni być „jak światło latarni morskiej czy też pochodnia wniesiona pośród ludzi, by oświecić tych, którzy stracili kurs, czy też są w samym środku burzy” (AL 291).

Oznacza to, że wspólnota wierzących powinna włączać do Kościoła najsłabszych, w tym osoby LGBT+, z otwartym sercem, bez uprzedniego osądu, uznając w nich godność dziecka Bożego. Włączenie oznacza wprowadzenie ich w życie wspólnoty. Powinny być one otoczone troską, aby

⁴⁸ Franciszek, Posynodalna adhortacja apostolska »*Amoris laetitia*« (Watykan, 2016), nr 296 (dalej: AL).

⁴⁹ Franciszek, „Homilia Papieża Franciszka podczas Mszy św. z nowymi kardynałami (15 lutego 2015 r.)”, La Santa Sede, dostęp 12 sierpnia 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2015/documents/papa-francesco_20150215_omelia-nuovi-cardinali.html.

mogły wzrastać w doskonałości i świętości proponowanej przez Ewangelię. „W każdych okolicznościach [zauważa Franciszek] osobom, które mają trudności, aby w pełni żyć prawem Bożym, powinno zabrzmieć zaproszenie do przebycia *via caritatis*. Miłość braterska jest pierwszym prawem chrześcijan” (AL 306). *Via caritatis* jest jednak drogą dwukierunkową. Przyjęcie kogoś do wspólnoty wierzących oznacza z jego strony zobowiązanie do wyeliminowania z własnego życia wszystkiego, co jest negatywne, oddala od Boga, szkodzi wspólnocie. W tym gościnnym gościu miłosierdzia Kościół powoli przekształca się i wzrasta wraz z osobą, którą przyjął. Jeśli jednak ktoś nie jest otwarty na drogę nawrócenia i wzajemnej korekty, porządek wzrostu i integracji nie będzie w pełni zrealizowany.

2.2. Logika duszpasterskiego miłosierdzia

Zrozumienie osób LGBT+ oraz włączenie ich do wspólnoty wierzących wymaga spokojnej, rozważnej rewizji planów duszpasterskich Kościoła. „Zrozumienie sytuacji wyjątkowych nigdy nie oznacza ukrywania światła pełniejszego ideału ani proponowania mniej, niż to, co Jezus oferuje człowiekowi” (AL 307). Przy moralnej ocenie postępowania osób LGBT+ konieczne jest uwzględnienie kontekstów, okoliczności, w których one żyją. Najważniejsze z nich to: sytuacja rodzinna, stopień rozwoju psychobiologicznego, sytuacja społeczno-ekonomiczna, uwarunkowania kulturowe, możliwości edukacyjne, doświadczenia religijne. „Nie pomniejszając wartości ewangelicznego ideału [konstatuje papież], należy z miłosierdziem i cierpliwością towarzyszyć możliwym etapom rozwoju osób formujących się dzień po dniu, czyniąc miejsce dla »miłosierdzia Pana, zachęcającego nas do czynienia możliwego dobra«” (AL 308).

Wrogiem pastoralnego podejścia wspólnoty wierzących do katolików LGBT+ jest „usztyniona” moralność. Chrześcijanie żyjący w gorsecie rygorystycznej moralności nie potrafią często dostrzec i zrozumieć wszystkich uwarunkowań, wpływających na życie konkretnego człowieka. Dzieje się tak dlatego, że skrupulatna troska o przestrzeganie nakazów moralnych uniemożliwia im dostrzeżenie egzystencjalnych i społecznych mroków, w których żyje konkretna osoba nieheteronormatywna. Franciszek zachęca więc do wyjścia poza „sztywną” moralność, do poszukiwania pełniejszego moralnego zrozumienia ludzkiej egzystencji. „Szczerze wierzę [zauważa papież], że Jezus Chrystus pragnie Kościoła zwracającego uwagę na dobro, jakie Duch Święty szerzy pośród słabości: Matki, która, wyrażając jednocześnie jasno obiektywną naukę, »nie rezygnuje z możliwego dobra, lecz podejmuje ryzyko pobrudzenia się ulicznym błotem«” (AL 308). Niewykluczone, że odwoływanie się do bardziej rygorystycznej moralności byłoby łatwiejsze z praktycznego punktu widzenia. Nie pozwalałoby jednak

na głębsze zrozumienie osób LGBT+, a także kontekstów, w których one żyją. Tym samym uniemożliwiłoby ich konwersję i rzeczywistą integrację z Kościołem. To dlatego Kościół hierarchiczny powinien unikać powierzchownych ocen i potępiających osądów. „Pasterze proponujący wiernym pełny ideał Ewangelii i nauczanie Kościoła muszą im także pomagać w przyjęciu logiki współczucia dla słabych i unikania prześladowania lub osądów zbyt surowych czy niecierpliwych” (AL 308).

2.3. Towarzystwo

Towarzystwo osobom nieheteronormatywnym wymaga od Kościoła hierarchicznego i laikatu odpowiedniego przygotowania. Polegałoby ono nie tylko na rozwijaniu w sobie inteligencji emocjonalnej i moralnej, lecz także na zdobyciu elementarnej wiedzy z zakresu pedagogiki miłosierdzia. Bazuje ona na kilku podstawowych zasadach, którymi są: szacunek dla osobistej historii człowieka; znajomość moralnego nauczania *Magisterium Ecclesiae* na temat osób LGBT+; umiejętność braterskiego korygowania zachowań tych, którym się towarzyszy⁵⁰.

Dla chrześcijan miłosierdzie stanowi imperatyw moralny, który nakazuje wspólnocie wierzących zatroszczyć się o każdego potrzebującego człowieka, nie po to, żeby go osądzać czy wykluczać, lecz leczyć jego rany. „Wszystko w działaniu duszpasterskim Kościoła powinno być przepojone czułością, z którą kieruje się do wiernych; w tym, co głosi i o czym daje świadectwo światu, nie może nigdy brakować miłosierdzia». To prawda, że czasami »zachowujemy się jak kontrolerzy łaski, a nie jak ci, którzy ją przekazują. Kościół jednak nie jest urzędem celnym, jest ojcowskim domem, gdzie jest miejsce dla każdego z jego trudnym życiem«” (AL 310).

2.4. Rozeznanie

Dominująca obecnie globalna kultura odrzucenia dotyka najbardziej wykluczonych, wśród których znajdują się osoby LGBT+. U niektórych przedstawicieli laikatu, a nawet Kościoła hierarchicznego, także się obserwuje mniej lub bardziej świadome postawy wrogości, nienawiści, dyskryminacji wobec osób nieheteronormatywnych. W tym kontekście nieodzowne staje się zdobycie przez całą wspólnotę wierzących umiejętności duszpasterskiego rozeznania, określającego elementy mogące sprzyjać ewangelizacji, a także ludzkiemu i duchowemu wzrostowi (AL 293). Istotną częścią składową procesu rozeznania jest „prawo stopniowości”⁵¹. Dzięki

⁵⁰ José A. Trasferetti, Ronaldo Zacharias, „Homossexualidade e ética cristã”, *Vida Pastoral* 51, nr 275 (2010): 23-24.

⁵¹ Więcej na temat „prawa stopniowości” zob. Artur Filipowicz, „Moralność według papieża Franciszka”, *Studia Bobolanum* 30, nr 3 (2019): 43-44.

niemu można pełniej zrozumieć życie konkretnego człowieka, uświadamiając sobie, że każdy „poznaje, miłuje i czyni dobro moralne, odpowiednio do etapów swego rozwoju” (AL 295).

Odkrycie znaczenia „prawa stopniowości” dla całego procesu rozeznania duszpasterskiego pozwoli wspólnocie wierzących uwolnić się od błędnych opinii i uprzedzeń wobec osób LGBT+ i znaleźć najwłaściwszy sposób towarzyszenia im na drodze ich wzrostu duchowego. Franciszek zauważa, że stopień odpowiedzialności moralnej za grzeszne działania nie jest równy w każdym przypadku. A w związku z tym konsekwencje lub skutki danej normy niekoniecznie muszą być takie same (AL 300). W tym sensie papież zachęca chrześcijan do roztropności i kreatywności w podejściu do osób nieheteronormatywnych. Ma on świadomość, że nie jest to łatwe zadanie, ponieważ nie istnieją żadne gotowe, proste rozwiązania.

Uprzywilejowaną drogą rozeznania jest cierpliwy, ufny dialog. Dzięki niemu istnieje możliwość zbliżenia się do siebie, wyrażenia własnego zdania, wzajemnego słuchania, poznawania się, wzajemnego zrozumienia⁵². Najlepszą formą obopólnego dialogu jest indywidualna rozmowa duszpasterza z osobą nieheteronormatywną. Obaj interlokutorzy muszą być wobec siebie pokorni, dyskretni, kierować się miłością do Kościoła i Jego nauczania (AL 300). We wspólnej rozmowie powinni poszukiwać woli Bożej i znaleźć na nią odpowiedź. Aby to osiągnąć, duszpasterz musi umieć rozpoznać powagę zagadnienia, z jakim przychodzi do niego drugi człowiek. Tylko życzliwy i otwarty dialog, będący przejawem autentycznej kultury spotkania, stanowi według Franciszka jedyną drogę, którą należy podążać⁵³.

Otwarta rozmowa, pozbawiona osądów *a priori*, może się przyczynić do znalezienia najlepszych sposobów integracji osoby LGBT+ ze wspólnotą wierzących. Pozwala ona duszpasterzowi wziąć pod uwagę uwarunkowania i okoliczności łagodzące odpowiedzialność moralną osoby nieheteronormatywnej za popełnione czyny. W związku z tym należy unikać przeświadczenia, że wszyscy, którzy są w tak zwanej sytuacji „nieregularnej”, znajdują się w stanie grzechu śmiertelnego i są pozbawieni łaski uświęcającej. „Ograniczenia nie zależą tylko od ewentualnej nieznamości normy. Podmiot, choć dobrze zna normę, może mieć duże trudności w zrozumieniu »wartości zawartych w normie moralnej«, lub może znaleźć się w określonych warunkach, które nie pozwalają mu działać inaczej i podjąć inne decyzje bez nowej winy” (AL 301). Istnieje wiele okoliczności zmniejsz-

⁵² Franciszek, *Encyklika »Fratelli Tutti«* (Asyż, 2020), nr 198 (dalej: FT).

⁵³ Franciszek, „Videomessaggio del Santo Padre al Congresso internazionale di teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina (Buenos Aires, 1-3 settembre 2015)”, La Santa Sede, dostęp 3 października, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2015/documents/papa-francesco_20150903_videomessaggio-teologia-buenos-aires.html.

szających, a nawet znoszących odpowiedzialność moralną sprawcy czynu. Mogą nimi być: niewiedza, nieuwaga, przymus, strach, stany lękowe, przyzwyczajenia i nabyte nawyki, niedojrzałość uczuciowa czy inne czynniki natury psychicznej lub społecznej (AL 302). Niebagatelną rolę w ocenie kwalifikacji moralnej czynu odgrywa ponadto historia konkretnej osoby, umiejscowiona w jej życiowym kontekście, ponieważ „skutki popełnionych czynów nie muszą być takie same w każdym przypadku” (AL 302).

2.5. Formacja sumienia

Działalność duszpasterska Kościoła powinna uwzględniać formację sumienia moralnego wiernych. Jest to zadanie edukacyjne o ogromnym znaczeniu. Dlatego Franciszek motywuje każdego chrześcijanina do formowania własnego sumienia. Jest to proces dynamiczny. Przechodzi przez etapy wzrostu i regresu, które prowadzą ostatecznie do ukształtowania sumienia prawidłowego, dojrzałego, pewnego, prawego⁵⁴.

Urząd Nauczycielski Kościoła formułuje normy moralne, które mają służyć dobru człowieka, przyczyniać się do jego duchowego wzrostu, świętości, doskonałości moralnej. Każdy jednak przypadek jest przypadkiem odrębnym. Powinien być rozpatrywany jednostkowo. Te same okoliczności różnie będą wpływały nawet na osoby mieszkające pod „jednym dachem”. Nie powinno się więc stosować zasad moralnych w sposób „sztywny” i schematyczny. Tym bardziej, że normy moralne, bez względu na ich doniosłość, nie są w stanie całkowicie odpowiedzieć na postulaty moralne zawarte w konkretnym przypadku. Ich sformułowania są na tyle ogólne, że nie obejmują wszystkich konkretnych, szczególnych sytuacji (AL 304).

Kościół hierarchiczny powinien mieć szerszą wizję rzeczywistości, wykraczającą poza surowe i zimne normy. Dlatego jest zachęcany przez Franciszka, aby wyszedł do ludzi, analizował *case by case*, dając każdemu człowiekowi szansę wewnętrznego rozwoju. Duszpasterz nie powinien się chować za nauczaniem *Magisterium Ecclesiae*, czyniąc z norm moralnych kamienie, rzucając w osoby żyjące w sytuacjach nieregularnych (AL 305). Przeciwnie, na drodze rozeznania może pomóc innym w znalezieniu drogi do Boga. „Mały krok, pośród wielkich ludzkich ograniczeń, może bardziej podobać się Bogu niż poprawne na zewnątrz życie człowieka spędzającego dni bez stawiania czoła poważnym trudnościom” (AL 305).

2.6. Integracja

Proces integracji katolików LGBT+, ich rodzin i przyjaciół z Kościołem jest procesem powolnym. Nie powinien jednak prowadzić do tworzenia w parafiach czy diecezjach ekskluzywnych grup nieheteronormatywnych.

⁵⁴ Filipowicz, „Moralność według papieża Franciszka”, 48.

Istotne jest raczej włączanie osób nieheteronormatywnych w życie całej wspólnoty wierzących. Za taką właśnie praktyką opowiada się Franciszek. Według niego Kościół nie istnieje po to, aby potępiać kogokolwiek na wieczność, gdyż nie jest to logika Ewangelii⁵⁵. Wspólnota wierzących powinna unikać osądów, które nie uwzględniają złożoności sytuacji, w jakich znajdują się osoby nieheteronormatywne. Co więcej, musi ona zwracać uwagę na sposób, w jaki ludzie żyją i cierpią z powodu stanu, w jakim się znajdują (AL 296-297). Kościół przyjmuje wszystkich, zwłaszcza tych, którzy w swoim życiu popełnili wiele grzechów, mają trudności w ich dostrzeżeniu i trwają w błędnym przekonaniu, że nie zrobili niczego złego. Decydującą rolę odgrywa tutaj logika integracji. Dzięki niej katolicy LGBT+ doświadczą przynależności do Ciała Chrystusa. Odkryją własne atuty, zdolności i charyzmaty dla dobra Kościoła. W konsekwencji mogą zdecydować się na udział w posługach kościelnych. Warunkiem integracji osób nieheteronormatywnych jest jednak przezwyciężenie ze strony Kościoła hierarchicznego różnych form ich wykluczania z liturgii, duszpasterstwa, edukacji.

Integracja katolików LGBT+ z Kościołem powinna prowadzić do wzajemnej dojrzałości. Tylko dojrzały, odpowiedzialny człowiek, nie kierujący się logiką pogardy i odwetu, może uczestniczyć w obopólnym, ciągłym procesie zbiorowej integracji. Nie jest to łatwe przedsięwzięcie. Dużo zależy od dojrzałości, a także otwartości całej wspólnoty wierzących, z dominującą rolą Kościoła hierarchicznego⁵⁶. To właśnie biskupi i proboszczowie powinni stać się liderami i koordynatorami tej integracji. Na nich spoczywa rola przyjęcia, towarzyszenia, rozeznania, kształtowania świadomości i integracji katolików LGBT+ z Kościołem.

3. Wnioski

Poczynione uwagi i spostrzeżenia wskazują na istotną rolę refleksji teologiczno-moralnej w procesie integracji katolików LGBT+ ze wspólnotą wierzących. Teologia moralna może wydatnie się przyczynić do budowy mostu między osobami nieheteronormatywnymi a Kościołem rzymskokatolickim. Aby tak się stało, musi ona na nowo odkryć i ukazać wzniosłość powołania wiernych w Chrystusie⁵⁷. Powinna stać się też inicjatorką wolnego i twórczego myślenia u przyszłych duszpasterzy jeszcze na etapie ich formacji seminaryjnej (AL 311).

⁵⁵ Franciszek, „Homilia Papieża Franciszka podczas Mszy św. z nowymi kardynałami (15 lutego 2015 r.)”.

⁵⁶ José A. Trasferetti, „Pastoral com homossexuais: à luz do Frei Bernardino Leers”, *Horizonte Teológico* 18, nr 35 (2020): 53.

⁵⁷ Sobór Watykański II, „Dekret o formacji kapłańskiej »Optatum Totius«”, w *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje* (Poznań: Wydawnictwo Pallotinum, 2002), nr 16, 298.

Teologia moralna nie może być „surowa”, „zimna”, oderwana od życia, uprawiana przy biurku czy „na balkonie”⁵⁸. Ma obowiązek wesprzeć proces rozeznawania duszpasterskiego pełnego miłości miłosiernej, „która zawsze gotowa jest zrozumieć, przebaczyć, towarzyszyć, czekać, a przede wszystkim włączać” (AL 312). W procesie rozeznawania dominująca rola przypada logice miłosierdzia. To nią powinien kierować się Kościół, szczególnie wobec ludzi żyjących na najróżniejszych peryferiach egzystencjalnych⁵⁹. Franciszek ma świadomość, że nie wszyscy znajdą w Kościele hierarchicznym czy we wspólnocie wierzących potwierdzenie własnych idei i pragnień, „ale na pewno otrzymają światło, które im pozwoli lepiej zrozumieć to, co się dzieje” (AL 312). Odkryją drogę osobistego dojrzenia, rozpoznają swoje miejsce w Kościele.

W obecnej sytuacji globalnej pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 i choroby COVID-19, Kościół hierarchiczny, laikat, teologowie muszą wyjść poza sugerowaną w artykule metodologię integracji katolików LGBT+ ze wspólnotą wierzących. Przyszły świat post-pandemiczny będzie musiał się zmierzyć nie tylko z wyeliminowaniem nierówności społecznych, ale również spocznie na nim obowiązek zapewnienia pełnej równości osobom LGBT+. W czasach przed-pandemicznych rozprzestrzenił się „wirus obojętności”, który u wielu wywołał chorobę pogardy i odwetu. Skaził świat egoizmem, indywidualizmem, marginalizacją i wykluczeniem najbardziej potrzebujących. Czas pandemii, chociaż przysparza pewnych ograniczeń duszpasterskich, może być dobrą okazją do intensywniejszego namysłu nad sposobem towarzyszenia, rozeznawania, integrowania z Kościołem wszystkich mieszkańców peryferii. Może sprzyjać początkom budowania bardziej sprawiedliwego i braterskiego społeczeństwa⁶⁰. W tym względzie rola teologii, zwłaszcza teologii moralnej, jest nie do przecenienia.

Dzisiaj, jak nigdy dotąd, potrzeba teologii, której refleksja mogłaby wpłynąć na wyeliminowanie różnorodnych form wykluczenia społecznego i moralnego. Nieodzowna jest taka teologia, która pomoże ludziom uwolnić się od lęku przed ujawnieniem innym swojego prawdziwego „ja”. Potrzeba teologii, która każdemu utoruje drogę do stania się wolnym człowiekiem, nieakceptującym żadnych fobii przyzdzianych w maskę hipokryzji. Odn-

⁵⁸ Franciszek, „Lettera del Santo Padre al Gran Cancelliere della »Pontificia Universidad Católica Argentina« nel centesimo anniversario della Facoltà di Teologia (3 marzo 2015)”, dostęp 20 września, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2015/documents/papa-francesco_20150303_lettera-universita-cattolica-argentina.html.

⁵⁹ Franciszek, *Bulla »Misericordiae Vultus«* (Watykan, 2015).

⁶⁰ Franciszek, „Homilia: Msza święta do Bożego Miłosierdzia (19 kwietnia 2020 r.)”, dostęp 7 maja, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200419_omelia-divinamisericordia.html.

wiona refleksja teologiczna mogłaby wesprzeć wszystkich w przezwyciężaniu ich własnych słabości i ograniczeń moralnych. Służyłaby promowaniu całościowo ujętych praw człowieka. Ostatecznie, dopomogłaby całej wspólnotie wierzących w szanowaniu każdej osoby.

W czasach globalnych przemian, spowodowanych koronawirusem i chorobą COVID-19, Kościół nie może beczynnynie przyglądać się niesprawiedliwościom, dotyczącym także społeczność LGBT+. Nastął odpowiedni moment opowiedzenia się przeciw wszystkiemu, co dyskryminuje, marginalizuje, wyklucza, potępia, poniża, odrzuca⁶¹. Teraz właśnie wspólnota wierzących jest wzywana do rekonstrukcji świata według zamysłu Boga. Odnowiony świat powinien być miejscem, w którym wszyscy będą czuć się siostrami i braćmi, w którym zawsze jest miejsce dla każdego odrzuconego człowieka (FT 278). Niestety, w wielu jeszcze krajach psychoseksualna orientacja osób nieheteronormatywnych stanowi podstawę do skazywania ich na karę śmierci, wydalenia z rodzinnego domu, wykluczania z pracy i życia społecznego. Nadal wielu ludzi LGBT+ staje się obiektem kpin, pogardy, przemocy, agresji. Zapada na depresję, podejmuje próby samobójcze, odbiera sobie życie. Te wszystkie niesprawiedliwości wymagają teologicznego namysłu. Stanowią ogromne wyzwanie dla wszystkich chrześcijan. Mimo to Kościół hierarchiczny i charyzmatyczny mogą już teraz podjąć znaczące kroki, o ile skorzystają z okazji, aby przejść przez drzwi otwarte przez papieża Franciszka.

Bibliografia

- Sobór Watykański II. „Dekret o formacji kapłańskiej »Optatam Totius«”. W *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 288-301. Poznań: Wydawnictwo Pallotinum, 2002.
- Katechizm Kościoła Katolickiego. <http://www.katechizm.opoka.org.pl/>.
- Franciszek. *Encyklika »Fratelli Tutti«*. Asyż, 2020.
- Franciszek. *Posynodalna adhortacja apostolska »Amoris laetitia«*. Watykan, 2016.
- Franciszek. *Bulla »Misericordiae Vultus«*. Watykan, 2015.
- Franciszek. „Homilia: Uroczystość Ześłania Ducha Świętego. Msza św. z udziałem członków ruchów kościelnych (19 maja 2013)”. La Santa Sede.

⁶¹ Franciszek, „Videomensaje del Santo Padre a los participantes en el Seminario virtual «América Latina: Iglesia, Papa Francisco y escenarios de la pandemia» [19-20 de noviembre de 2020] (19 de noviembre de 2020)”, La Santa Sede, dostęp 20 listopada, 2020, http://www.vatican.va/content/francesco/es/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20201119_videomessaggio-americalatina.html.

- http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130519_omelia-pentecoste.html.
- Franciszek. „Homilia Papieża Franciszka podczas Mszy św. z nowymi kardynałami (15 lutego 2015 r.)”. La Santa Sede. http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2015/documents/papa-francesco_20150215_omelia-nuovi-cardinali.html.
- Franciszek. „Homilia: Msza święta do Bożego Miłosierdzia (19 kwietnia 2020 r.)”. http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200419_omelia-divinamiseriordia.html.
- Franciszek. „Lettera del Santo Padre al Gran Cancelliere della «Pontificia Universidad Católica Argentina» nel centesimo anniversario della Facoltà di Teologia (3 marzo 2015)”. http://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2015/documents/papa-francesco_20150303_lettera-universita-cattolica-argentina.html.
- Franciszek. „Videomessaggio del Santo Padre al Congresso internazionale di teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina (Buenos Aires, 1-3 settembre 2015)”. La Santa Sede. http://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/pont-messages/2015/documents/papa-francesco_20150903_videomessaggio-teologia-buenos-aires.html.
- Franciszek. „Videomensaje del Santo Padre a los participantes en el Seminario virtual «América Latina: Iglesia, Papa Francisco y escenarios de la pandemia» [19-20 de noviembre de 2020] (19 de noviembre de 2020)”. La Santa Sede. http://www.vatican.va/content/francesco/es/messages/pont-messages/2020/documents/papa-francesco_20201119_videomessaggio-americalatina.html.
- „Konferencja prasowa Ojca Świętego Franciszka podczas lotu powrotnego z Brazylii (28 lipca 2013)”. http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2013/july/documents/papa-francesco_20130728_gmg-conferenza-stampa.html.
- „Viaggio Apostolico: Conferenza stampa del Santo Padre durante il volo di ritorno dall'Armenia (Volo Papale, 26 giugno 2016)”. http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/june/documents/papa-francesco_20160626_armenia-conferenza-stampa.html.
- „Viaggio Apostolico in Georgia e Azerbaijan: Incontro con sacerdoti, religiosi, religiose, Seminaristi e agenti di pastorale nella chiesa dell'Assunta (1 ottobre 2016)”. http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2016/october/documents/papa-francesco_20161001_georgia-sacerdoti-religiosi.html.
- „Viaggio Apostolico in Georgia e Azerbaijan: Conferenza stampa del Santo Padre durante il volo di ritorno dall'Azerbaijan (Volo Papale, 2 ottobre 2016)”. <http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2016/>

- october/documents/papa-francesco_20161002_georgia-azerbaijan-conferenza-stampa.html.
- „Konferencja prasowa z udziałem Jego Świątobliwości Papieża Franciszka w drodze powrotnej z Jego podróży apostołskiej do Irlandii (26 sierpnia 2018 r.)”. http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/august/documents/papa-francesco_20180826_irlanda-volo-ritorno.html.
- Kongregacja Nauki Wiary. *List »Homosexualitatis problema«*. Watykan, 1986.
- Kongregacja Nauki Wiary. *Uwagi dotyczące projektów legalizacji prawnej związków między osobami homoseksualnymi*. Watykan, 2003.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Il Dono della vocazione presbiterale. „Ratio Fundamentalitatis Institutionis Sacerdotalis”*. Città del Vaticano: L'Osservatore Romano, 2016.
- XIV Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. *Relacja końcowa Synodu Biskupów dla Ojca Świętego Franciszka (24 października 2015)*. Watykan: Libreria Editrice Vaticana, 2015.
- Komisja do Spraw Małżeństwa i Rodziny Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych. „»Przecież to nasze dzieci«: Oświadczenie Komisji do Spraw Małżeństwa i Rodziny Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych (Waszyngton, 1997)”. Tłumaczenie Małgorzata Frankiewicz. Deon. <https://deon.pl/wiara/przeciez-to-nasze-dzieci,150705>.
- Albano, Sam. „That all might hear the Gospel and live”. *National Catholic Reporter* 51, nr 10 (2015): 21-22.
- Bukowczan-Rzeszut, Agnieszka. „Jak traktowano homoseksualistów w czasie II wojny światowej?” Ciekawostki Historyczne. <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2017/11/07/jak-traktowano-homoseksualistow-w-czasie-ii-wojny-swiatowej-strona-historii-o-ktorej-do-niedawna-nie-wolno-bylo-mowic/>.
- Burke Daniel. „CNN Exclusive: Pope held private meeting with same-sex couple in U.S.”. CNN. <https://www.cnn.com/2015/10/02/us/pope-gay-washington/index.html>.
- Clarke Kevin. „Bishop McElroy Calls for a Practical «Apology» to L.G.B.T. Catholics”. *America* 215, nr 2 (2016): 9-10.
- Collins Charles. „Pope Francis tells gay man «you do not lose your dignity» on BBC show”. *Crux*. <https://cruxnow.com/church-in-uk-and-ireland/2019/04/pope-francis-tells-gay-man-you-do-not-lose-your-dignity-on-bbc-show/>.
- Cué Carlos E. „»El Papa me pidió perdón, está espantado con los abusos, esto es un tsunami«”. *El País*. https://elpais.com/internacional/2018/05/19/actualidad/1526687428_156217.html.

- Dulle Colleen. „Explainer: What Pope Francis Actually Said about Civil Unions—and Why It Matters”, *America Magazine*, dostęp 13 września, 2020, <https://www.americamagazine.org/faith/2020/10/22/pope-francis-gay-civil-union-lgbt-context-media-documentary>.
- Dzierżanowski, Marcin. *Wiara w kolorach tęczy*. Warszawa: Wydawnictwo Newsroom, 2017.
- Editorial. „LGBTQ Catholics still on the margins”. National Catholic Reporter. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=139104508&lang=pl&site=ehost-live>.
- Évole Jordi. „Intervista via Skype a Papa Francesco”. *Cambia il Mondo*. <https://cambiai mondo.org/2020/05/04/jordi-evola-intervista-via-skype-a-papa-francesco-video/>.
- Fagundes, Ana Carolina. „Estou do lado que Jesus queria que eu estivesse”. Universidade Federal De São Paulo. <https://www.unifesp.br/reitoria/dci/publicacoes/entreteses/item/2577-estou-do-lado-que-jesus-queria-que-eu-estivesse>.
- Filipowicz Artur. „Moralność według papieża Franciszka”. *Studia Bobolanum* 30, nr 3 (2019): 27–58.
- Hume George Basil. „Note on Church Teaching Concerning Homosexual People (27.04.1995)”. Georgetown University. <https://repository.library.georgetown.edu/handle/10822/883906>.
- Lefebvre Elizabeth. „An Early Spring: The Catholic Church is Finding New Life in the Discussion of How It Treats Its LGBT Members”. *U.S. Catholic* 83, nr 4 (2018): 24-30.
- „L.G.B.T. Catholics Should Be ‘Accompanied,’ Pope Francis Urges”. *America* 215, nr 11 (2016): 8.
- Lima Luis Corrêa. „Os LGBT e o pontificado de Francisco”. *Perspectiva Teológica* 48, nr 1 (2016): 117-143.
- Lyons Richard D. „Psychiatrists, in a Shift, Declare Homosexuality No Mental Illness (16.12.1973)”. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1973/12/16/archives/psychiatrists-in-a-shift-declare-homosexuality-no-mental-illness.html>.
- Martin James. „A Bridge to the margins: For Father James Martin, Following Pope Francis’ Call to Go to the Margins Means Standing with LGBT People”. *U.S. Catholic* 83, nr 4 (2018): 34-37.
- Martin James. *Building a Bridge: How the Catholic Church and the LGBT Community Can Enter into a Relationship of Respect, Compassion, and Sensitivity*. Wyd. 2. New York: HarperCollins, 2018.
- McGarry Patsy. „Church Must Apologise to Gay People, Pope’s Adviser Declares”. *The Irish Times*. <https://www.irishtimes.com/news/social-affairs/>

- religion-and-beliefs/church-must-apologise-to-gay-people-pope-s-adviser-declares-1.2697089.
- O'Connell Gerard. „Pope Francis to Parents of L.G.B.T. Children: »God Loves Your Children as They Are«”. *America Magazine*. <https://www.americamagazine.org/faith/2020/09/17/pope-francis-parents-lgbt-children-god-loves-your-children-they-are>.
- Prusak Jacek. „Wiara bez wiedzy”. *Tygodnik Powszechny*. <https://www.tygodnikpowszechny.pl/wiara-bez-wiedzy-164967>.
- Rodrigues Silvia Geruza Fernandes. „Igreja Católica Romana e a Homossexualidade: Visão da Moral Sexual Católica a partir da análise de documentos Oficiais”. *Sacrilégens* 15, nr 1 (2018): 124-140.
- Szczerbiak Agata. „Osoby LGBT+, czyli o kim właściwie mowa? Słowniczek”. *Polityka*. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1967122,1,osoby-lgbt-czyli-o-kim-wlasciwie-mowa-slowniczek.read>.
- Trasferetti José A. „Pastoral com homossexuais: à luz do Frei Bernardino Leers”. *Horizonte Teológico* 18, nr 35 (2020): 43-54.
- Trasferetti José A., Zacharias Ronaldo. „Homossexualidade e ética cristã”. *Vida Pastoral* 51, nr 275 (2010): 19-24.
- World Health Organization. „Stop Discrimination against Homosexual Men and Women”. World Health Organization, 20 lipiec 2020. <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/news/news/2011/05/stop-discrimination-against-homosexual-men-and-women>.

Pope Francis Towards LGBT+ People

SUMMARY

In the statements of Pope Francis and his meetings with LGBT+ people, one can see a new pastoral approach of the Church to these people. The publication presents the position of the pope towards non-heteronormative persons. Based on his teaching, the key stages of the process of their integration with the Roman Catholic Church are presented. The important role of theological and moral reflection in the reception, accompaniment, discernment and inclusion of LGBT + people into the community of faith was indicated. Finally, postulative conclusions were formulated to initiate the long-awaited integration process.

Keywords: Francis, LGBT+, institutional Church, moral teaching of the Church, moral theology

